

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสันติภาพและสงครามในอิสลาม: รูปแบบการปฏิบัติทางการทูตว่า
ด้วยสันติภาพและสงครามในอาณาจักรออตโตมัน

International Relation on Peace and in Islam: Implementation of Diplomacy in
Ottoman Era

ศรัณยู หมัดศรี¹ อับดุลรอนิง สือเต¹ ซาฟีอี อาดำ¹

Saranyu Mhadsri,¹ Abdulroning Suetair,¹ Sarfee Ardami¹

(Received: Nov 15, 2023; Revised: Apr 29, 2024; Accepted: May 15, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสันติภาพและสงครามในอิสลาม 2) รูปแบบการปฏิบัติทางการทูตว่าด้วยสันติภาพและสงครามในอาณาจักรออตโตมัน 3) ศึกษาพิธีทางการทูตของอาณาจักรออตโตมัน 4) นำเสนอคุณลักษณะของรูปแบบการปฏิบัติทางการทูตว่าด้วยสันติภาพและสงครามในอาณาจักรออตโตมันที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในการทูตร่วมสมัย การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยคุณภาพเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Approach) เพื่อศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบทางการทูตในอาณาจักรออตโตมัน นำเสนอผลการศึกษาเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยมีเครื่องมือในการวิจัยจากเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ อาทิ หนังสือ วารสาร บทความวิจัยที่เกี่ยวข้องในชั้นปฐมภูมิทุติยภูมิ โดยมีกรอบเวลาในการศึกษาคือในช่วงยุคต้น (ค.ศ. 1299-1453) ยุคกลาง (ค.ศ. 1453-1566) และยุคปลาย (ค.ศ. 1566-1923) ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสันติภาพและสงครามในอิสลามมีแหล่งที่มาจาก อัลกุรอาน อัลฮุนนะฮ์ และแนวทางปฏิบัติของบรรดาเศาะฮาบะฮ์ 2) รูปแบบการปฏิบัติทางการทูตของอาณาจักรออตโตมันในยุคต้นมีการนำกฎหมายระหว่างประเทศอิสลามของสำนักคิดหะนะฟีเข้ามาประยุกต์ใช้ร่วมกับกฎหมายจารีตประเพณีของชาวเติร์กจนกระทั่งถึงคริสต์ศตวรรษที่ 18 3) อาณาจักรออตโตมันได้ให้ความสำคัญกับพิธีทางการทูตอย่างเป็นระบบระเบียบและให้เกียรติกับแขกต่างเมืองอย่างสมฐานะ 4) อาณาจักรออตโตมันมีคุณลักษณะของการให้เกียรติผู้อื่น การเปิดรับสิ่งใหม่ และการประนีประนอม ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ บรรดาผู้นำทางศาสนาและนักการทูตควรนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนมุสลิมกับบุคคลต่างศาสนา

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, การทูต, อาณาจักรออตโตมัน

¹ สาขาวิชาอิสลามศึกษา คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี

¹ Department of Islamic Studies, Faculty of Islamic Science, Prince of Songkhla University (Corresponding author /

Email : saranyu.messi@gmail.com)

ABSTRACT

This research aimed to 1) Study the International Relation on Peace and War in Islam 2) Study Diplomatic Practices in the Ottoman Era 3) Study Diplomacy protocol in the Ottoman Era 4) Present salient features of Implementation in the Ottoman Era which can be adapted in contemporary world by using qualitative methodology historical approach study on academics books, article, media etc. in primary, secondary and tertiary sources searching transformation and development of Ottoman Diplomacy in three period 1) Rise Era (1299-1453) 2) Middle Era (1453-1566) and Fallen Era (ค.ศ.1566-1923) presented the result in analytical description methodology. The result show that 1) International Relation on Peace and War in Islam relied on Al-Quran, Sunnah and Practices of the Holy Companion 2) The Implementation of Diplomacy in Early Ottoman Era using Hanafites's Ilm-Siyar with Ottoman's traditional law up to 18th Century 3) The Ottoman Empire emphasized on Diplomatic Practices systematically and respected on their guest 4) The Ottomans have salient features were Respect, Innovate and Compromise. The research suggested that the Muslim leaders and Diplomats should implemented the result in sake of peacebuilding between Muslim and Non-Muslim Community

Keywords: *International Relation ,Diplomacy, Ottoman Empire*

บทนำ

อิสลาม คือ แนวทางการดำเนินชีวิตที่น้อมนำมนุษยชาติไปสู่หนทางที่เที่ยงธรรมและถูกต้อง โดยอิสลามได้ถูกประทานจากพระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ) ผ่านมลาอิกะฮ์ญิบรีล ถ่ายทอดสู่ท่านศาสนทูต (ศ.ล.) ผ่านการวิวรณ์ ตลอดระยะเวลา 23 ปีแห่งการเผยแพร่อิสลามในดินแดนคาบสมุทรอาหรับ ท่านศาสนทูต (ศ.ล.) ได้ใช้นโยบายในการเผยแพร่อิสลามในรูปแบบสันติวิธี เชิญชวนบุคคลต่างศาสนิกเข้าสู่อิสลาม ซึ่งรูปแบบดังกล่าวประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดียังสามารถที่จะเชิญชวนบรรดาชาวอาหรับจากชนเผ่าต่าง ๆ ในบริเวณคาบสมุทรอารเบียเข้ารับอิสลามได้ในระยะเวลาไม่กี่ปี (ภายหลังจากการพิชิตนครมักกะฮ์ของกองทัพมุสลิมในปี ค.ศ. 630 บรรดาชนเผ่าต่าง ๆ ในคาบสมุทรอาหรับได้เข้ารับอิสลามเป็นจำนวนมาก) ภายหลังจากการเสียชีวิตของท่านศาสนทูต (ศ.ล.) บรรดาอัครสาวกของท่านได้ทำการศึกษารูปแบบการปฏิสัมพันธ์ของท่านศาสนทูต (ศ.ล.) ระหว่างรัฐอิสลามกับรัฐอื่น ๆ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลตลอดจนองคาพยพทั้งในสถานะสันติภาพและสงครามที่ประสบความสำเร็จในยุคนั้น ถอดบทเรียนและสกัดเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่มีการเรียนการสอนในอาณาจักรอิสลาม เป็นที่รู้จักในนาม อิลมฺ มะฆอซียะ (علم المغازي) มีรูปแบบการเรียนการสอนในเชิงประวัติศาสตร์ถ่ายทอดให้บรรดาชนรุ่นหลังได้ศึกษาและปฏิบัติเจริญรอยตาม (Rehman, et al. 2012)

หลังจากนั้น ในยุคทองของนิติศาสตร์อิสลามในอียิปต์ศตวรรษที่ 2 บรรดานักนิติศาสตร์อิสลามได้ทำการพัฒนารูปแบบการศึกษาอิลมฺ มะฆอซียะโดยมีการเปลี่ยนรูปแบบจากเดิมที่มุ่งเน้นการศึกษาถอดบทเรียนจาก

ประวัติศาสตร์ ไปสู่การศึกษาในเชิงนิติศาสตร์อิสลามถอดบทเรียนจากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ประมวลออกเป็นกฎหมายระหว่างประเทศอิสลามเป็นบรรทัดฐานสากล วิชาการดังกล่าวเป็นที่รู้จักในแวดวงวิชาการในชื่อ อิลมุล ลัยร (علم السیر) โดยท่านอิมามอะบูหะนีฟะฮ์ ร.ฮ. นักนิติศาสตร์อิสลามผู้ก่อตั้งสำนักคิดหะนะฟีได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลแรกที่ได้นำศาสตร์อิลมุล ลัยรมาทำการเรียนการสอนในเชิงนิติศาสตร์อิสลาม โดยในภายหลังลูกศิษย์ของท่านคืออิมามมุฮัมมัด อัชชะยานียฺได้ทำรวบรวมเนื้อหาและถ่ายทอดออกมาเป็นตำราสองเล่มคือ กิตาบ อัลลัยร อัลกะบิร และ กิตาบอัลลัยร อัชชะฆีร จากผลงานดังกล่าวส่งผลให้อิมามอัชชะยานียฺได้รับสมญานามในแวดวงวิชาการว่าเป็นบิดาแห่งกฎหมายระหว่างประเทศอิสลาม

นอกเหนือจากสำนักคิดหะนะฟีและบรรดานักวิชาการจากสี่สำนักคิดหลักทางนิติศาสตร์อิสลามก็ได้มีการศึกษาในเรื่องของกฎหมายระหว่างประเทศอิสลามโดยมีมุมมองที่แตกต่างกันออกไป² ลัยรในมุมมองของมัลฮับหะนะฟีได้ถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายซารีอะฮ์ สำหรับการปฏิบัติของรัฐบาลต่อบุคคลต่างศาสนาในเวลาถัดมา

อัลลัยรได้ถูกนำมาเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายซารีอะฮ์ในการปกครองของจักรวรรดิออตโตมัน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1299 เป็นต้นมา ลัยรได้ถูกใช้ในการปกครองออตโตมันซึ่งเป็นอาณาจักรที่มีความกว้างใหญ่ครอบคลุมมากกว่า 3 ทวีปโดยเป็นนโยบายในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและนโยบายทางการทูตมานานกว่า 6 ศตวรรษ ก่อนการเปลี่ยนแปลงมาใช้กฎหมายระหว่างประเทศสากล หลังจากสนธิสัญญาปารีสในปี ค.ศ. 1856 ดังนั้น การศึกษาวิธีปฏิบัติทางการทูตของจักรวรรดิออตโตมันเป็นเรื่องที่น่าสนใจและสามารถถอดบทเรียนจากประวัติศาสตร์มาประยุกต์ใช้กับสังคมมุสลิมในปัจจุบันในการดำเนินความสัมพันธ์กับบุคคลต่างศาสนา (Munir, 2007)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสันติภาพและสงครามในอิสลาม
2. รูปแบบการปฏิบัติทางการทูตว่าด้วยสันติภาพและสงครามในอาณาจักรออตโตมัน
3. ศึกษาพิธีทางการทูตของอาณาจักรออตโตมัน

2 ในสี่สำนักคิดทางนิติศาสตร์อิสลาม (มัลฮับ) ได้มีการตีความศาสตร์ของอัลลัยรดังต่อไปนี้

- 1) สำนักคิดหะนะฟี ได้ตีความมะฆะฮะฮ์เป็นลัยร โดยหลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในอิสลาม คือ ประมวลกฎหมายที่ว่าด้วยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรัฐอิสลามกับรัฐต่างศาสนาในสภาวะสงครามและสันติภาพ
- 2) สำนักคิดมาลิกีย์ ท่าน อะนัส บิน มาลิก (ร.ฮ.) ผู้ก่อตั้งสำนักคิดมาลิกีย์ชาวมะดีนะฮ์ได้เขียนเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยเรื่องสงครามและสันติภาพ โดยใช้ชื่อว่า กิตาบ อัลญิฮาด (كتاب الجهاد) โดยในเนื้อหาได้อธิบายถึง ข้อห้ามในการฆ่าเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ รวมไปถึงเอกสิทธิ์ทางการทูตเช่นกัน (Ibn Anas, 1994)
- 3) ท่านอิมามอัชชาฟิอียฺ ผู้ก่อตั้งสำนักคิดชาฟิอียฺได้เขียนตำราที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายว่าด้วยสงครามและสันติภาพโดยใช้ทัศนะจากนักวิชาการทั้งสองฝ่าย โดยท่านได้อ้างอิงงานของอิมามอะบูหะนีฟะฮ์ รวมไปถึงงานของอัลเลาะฮียฺและอัลวาเกียฮ์ซึ่งมีทัศนะที่แตกต่างกับท่านอิมามอะบูหะนีฟะฮ์ โดยอิมามอัชชาฟิอียฺได้ใช้ทั้งคำว่า อัลญิฮาด และ อัลลัยร ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายว่าด้วยสงครามและสันติภาพ
- 4) อิมามอะฮ์มัด อิบน์ ฮัมบัล (ร.ฮ.) ได้อธิบายเนื้อหาหลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในอิสลาม ไว้โดยใช้ชื่อเรียกว่า กิตาบ อัลญิฮาดและได้ศึกษาในเรื่องของวิธีปฏิบัติในสภาวะสงครามเสียเป็นส่วนใหญ่สงคราม (al-Maqdisi, 2016)

4. นำเสนอคุณลักษณะเด่นของรูปแบบการปฏิบัติทางการทูตว่าด้วยสันติภาพและสงครามในอาณาจักรออตโตมันที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในการทูตร่วมสมัย

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสันติภาพและสงครามในอิสลาม: รูปแบบการปฏิบัติทางการทูตว่าด้วยสันติภาพและสงครามในอาณาจักรออตโตมัน มีดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยสามารถทราบถึงหลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสันติภาพและสงครามในอิสลาม ว่ามีการดำเนินการไปในรูปแบบใด
2. ผลการวิจัยสามารถทราบถึงรูปแบบการปฏิบัติ และพิธีทางการทูตของอาณาจักรออตโตมัน ว่ามีรูปแบบเป็นอย่างไร
3. ได้ทราบถึงคุณลักษณะที่โดดเด่นของการทูตในอาณาจักรออตโตมัน และสามารถถอดบทเรียนนำมาประยุกต์ใช้สำหรับบรรดา นักการทูต ผู้นำศาสนา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างศาสนา
4. ได้ทราบถึงคุณลักษณะเด่นของรูปแบบการปฏิบัติทางการทูตว่าด้วยสันติภาพและสงครามในอาณาจักรออตโตมันที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในการทูตร่วมสมัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยคุณภาพเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Approach) เพื่อศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบทางการทูตว่าด้วยสันติภาพและสงครามในอาณาจักรออตโตมัน นำเสนอผลการศึกษาเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยมีเครื่องมือในการวิจัยจากเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ อาทิ หนังสือ วารสาร บทความวิจัยที่เกี่ยวข้องในชั้นปฐมภูมิ ทุติยภูมิ โดยมีกรอบเวลาในการศึกษาคือในช่วงยุคต้น (ค.ศ. 1299-1453) ยุคกลาง (ค.ศ. 1453-1566) และยุคปลาย (ค.ศ. 1566-1923) (Benton, L., 2001)

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ลำดับการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) รวบรวมองค์การอัลกุรอานที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย 2) รวบรวมคำอธิบายอัลกุรอานจากตำราตีพิมพ์อัลกุรอานที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย โดยผู้วิจัยได้ใช้ตำราตีพิมพ์ทั้งสองรูปแบบคือ ตัฟซีร์ บิล มะอฺซูร³ และ ตัฟซีร์ บิร เราะฮ์⁴ 3) รวบรวมอัลหะดีษที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อ พร้อมอธิบาย 4) รวบรวมคำนิยามและความหมาย รวมถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการอ่านเนื้อหาในรายละเอียดปลีกย่อย 5) รวบรวมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องจากเอกสารต่าง ๆ ที่เป็นข้อมูลสอดคล้องกับหัวข้อและวัตถุประสงค์ 6) นำเนื้อหาและข้อมูลที่รวบรวมนำเสนอ

3 คือ ตำราอธิบายอัลกุรอานแบบดั้งเดิมโดยให้อัลกุรอานองค์การอื่น อัสสุนนะฮ์ และคำกล่าวของคหะนุหลังอัลครสาวกเป็นเครื่องมือหลักในการอธิบายอัลกุรอาน

4 คือ ตำราอธิบายอัลกุรอานโดยใช้หลักเหตุและผลของนักอธิบายอัลกุรอาน ซึ่งเป็นที่ยอมรับในแวดวงวิชาการอิสลาม

รูปแบบทางการทูตที่สอดคล้องกับบริบทร่วมสมัยและไม่ขัดต่อหลักการอิสลาม 7) หากในหัวข้อไม่มีโครงการ อัลกุรอานและอัลหะดีษที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจะดำเนินการตามขั้นตอน 4,5,6 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลมาแล้วจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลใน 3 ขั้นตอน คือ 1) ตรวจสอบความชัดเจนของแหล่งที่มาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และหัวข้อเรื่อง 2) แยกประเด็น ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสะดวกในการศึกษา 3) สังเคราะห์ข้อมูลออกมาเป็นรูปแบบทางการทูตที่สอดคล้องกับ บริบทปัจจุบันและไม่ขัดต่อหลักการอิสลาม ผู้วิจัยได้ใช้หลักการ 9 หลักการในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ 1) หลักการ วิพากษ์วิจารณ์ 2) หลักการอรรถาธิบาย 3) หลักการอุปมาอุปไมย 4) หลักการให้เหตุผลแบบนิรนัย 5) หลักการ อรรถาธิบาย 6) หลักการอธิบาย 7) หลักการพิเคราะห์ข้อดีข้อเสีย 8) หลักการ SWOT Analysis และ 9) หลักการ สังเคราะห์เชิงคุณภาพ ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

1. หลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วยสันติภาพและสงครามในอิสลาม

หลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วยสันติภาพและสงครามในอิสลาม (العلاقات الدولية في السلم و الحرب) ถูกสร้างขึ้นบนหลักมูลฐานสำคัญของอิสลามคืออัลกุรอานและอัลหะดีษในเรื่องที่เกี่ยวข้อง อัลกุรอาน สุเราะฮ์อัลฮุญรอต โองการที่ 13 ได้สาธยายถึงหลักความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมนุษย์ในเชิงบวกหรือการทูตที่เป็นที่ รู้จักในปัจจุบัน พระองค์อัลลอฮ์ ช.บ. ได้ทรงดำรัสในซูเราะฮ์อัลฮุญรอต อายะฮ์ที่ 13 ว่า

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

ความว่า โอ้มนุษย์ชาติทั้งหลาย แท้จริงเราได้สร้างพวกเจ้าจากเพศชายและเพศหญิง อาดัมและเฮวาอูและเราได้ให้พวกเจ้าแยกเป็นเผ่า และตระกูลเพื่อที่จะได้รู้จักกัน แท้จริงผู้ที่ มีเกียรติยิ่งในหมู่พวกเจ้า ณ ที่อัลลอฮ์นั้น คือผู้ที่มีความยำเกรงยิ่งในหมู่พวกเจ้า แท้จริงอัลลอฮ์ นั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้อย่างละเอียดถี่ถ้วน

เมลานา ซัยยิด อิบูล อะลา เมาดูตี (2003) ได้บรรยายถึงสาระสำคัญ 3 ประการที่พระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) ต้องการชี้ให้ป่าวของพระองค์เห็นจากโองการข้างต้น คือ 1) มนุษย์นั้นมีต้นกำเนิดมาจากพ่อและแม่คน เดียวกันคือ อาดัม และเฮวาอู จึงไม่มีความจำเป็นที่มนุษย์นั้นจะมีการแบ่งชนชั้นเหยียดหยาม และอคติกันบน ปรชญาเ่งง่าที่มนุษย์คิดค้นขึ้นมาเอง พระองค์เป็นผู้สร้างมนุษย์ทุกคนมาจากธาตุเดียวกันคือ ธาตุดิน มิใช่ว่ามีใคร ที่รับสิทธิพิเศษมากกว่า 2) แม้ว่ามนุษย์จะมีที่มาจากพ่อแม่เดียวกัน แต่ว่าการขยายอย่างรวดเร็วของเผ่าพันธุ์มนุษย์ ทำให้พวกเขาไม่สามารถรวมเป็นครอบครัวเดียวกันได้ จึงแตกออกไปเป็นครอบครัว ตระกูลและเผ่าพันธุ์ต่าง ๆ โดยมีคุณลักษณะทางร่างกาย ภาษา สัตว์ที่แตกต่างกันออกไป เป็นพันธกิจของมนุษย์ที่จะต้องเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างพวก

ท่านเพื่อที่จะได้รู้จักกันและส่งเสริมกันในการทำมาค้าดีละวันจากความสุข 3) เหตุผลเดียวที่จะทำให้มนุษย์คนหนึ่งมีสถานะสูงกว่าผู้อื่นคือการที่พวกเขามีความยำเกรงต่อพระผู้เป็นเจ้า ผู้ใดที่มีความยำเกรงเขาก็จะได้รับเกียรติยศว่าผู้อื่นในทัศนะของพระผู้เป็นเจ้า

แนวทางของท่านศาสนทูต ซ.ล. ในด้านการทูตท่านได้นำเจตนารมณ์แห่งอัลกุรอานมาปฏิบัติในขณะที่ท่านเป็นผู้ปกครองเมืองมะดีนะฮ์ บรรดาอัครสาวกของท่านได้ศึกษา สังเกต แนวทางของท่านและนำมาประยุกต์ใช้ในการปกครองภายหลังจากการเสียชีวิต ศาสตร์การทูตของท่านศาสนทูต ซ.ล. ได้ถูกนำมาสร้างเป็นการเรียนการสอนให้กับลูกหลานของเคาะซาบะฮ์เป็นที่รู้จักในชื่อ กิตาบอัลมะฆอซียะฮ์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถจะดำเนินความสัมพันธ์กับคนต่างศาสนิกได้บนครรลองอิสลาม และมีเป้าหมายเพื่อให้ลูกหลานของตนนั้นภูมิใจถึงเรื่องราวความพยายามและการต่อสู้ในหนทางของพระผู้เป็นเจ้าของบรรพบุรุษ (Hamidullah, 1945)

หลังจากนั้นในปีฮิจเราะฮ์ศตวรรษที่ 2 อันเป็นยุครุ่งเรืองของนิติศาสตร์อิสลาม นักนิติศาสตร์อิสลามได้มีการพัฒนาศาสตร์ดังกล่าวจากจารีตประเพณีไปสู่ตัวบทกฎหมายที่สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างสากล อะบูหะนีฟะฮ์ อัลนั๊วะมาน บิน ซาบีต ร.ฮ. หรืออิมามอะบูหะนีฟะฮ์ ผู้ก่อตั้งสำนักคิดหะนะฟีเป็นบุคคลแรกที่นำมะฆอซียะฮ์มาทำการเรียนการสอนในเชิงนิติศาสตร์อิสลาม หนึ่งในลูกศิษย์ของท่านมุฮัมมัด อัซซัยยานี ร.ฮ. เป็นบุคคลแรกที่ได้ประพันธ์ตำราที่เกี่ยวข้องกับมะฆอซียะฮ์และได้มีการตั้งชื่อใหม่ว่า กิตาบอัลลียะฮ์⁵ (ศาสตร์ว่าด้วยเรื่องกฎหมายระหว่างประเทศอิสลาม) นับจากบัดนั้นเป็นต้นมา

มุฮัมมัด ฮะมิดุลลอฮ์ ได้อธิบายองค์ประกอบกฎหมายระหว่างประเทศอิสลามมาจาก 10 แหล่งที่มา คือ 1) อัลกุรอาน 2) อัลหะดีษ 3) แนวทางการปฏิบัติของบรรดาเคาะลีฟะฮ์และอัครสาวก 4) แนวทางปฏิบัติของผู้ปกครองมุสลิมที่ทรงคุณธรรม 5) ข้อวินิจฉัยและความเห็นของนักนิติศาสตร์อิสลาม 6) คำตัดสินของผู้พิพากษาและอนุญาโตตุลาการ 7) สนธิสัญญาและปฏิญญาต่าง ๆ 8) ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของนักวิชาการ 9) กฎหมายและข้อบังคับใช้ภายในประเทศ 10) ประเพณีและธรรมเนียมปฏิบัติ โดยในสำนักคิดหะนะฟีมีมุมมองในเรื่องของลียะฮ์ไปในเชิงหลักความสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมกับต่างศาสนิกในขณะที่สำนักคิดอื่น ๆ จะเน้นหนักไปที่เรื่องหลักการทำสงครามและมโนทัศน์ของญิฮาดส่วนใหญ่⁶ (Hamidullah, 1945)

หลังจากการก่อตั้งลียะฮ์ขึ้นในฮิจเราะฮ์ศตวรรษที่ 2 อาณาจักรอิสลามได้นำประมวลกฎหมายนี้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งในสภาวะสันติภาพและสงครามกับบุคคลต่างศาสนิกและอิสลาม จนกระทั่งในยุคการปกครองของอาณาจักรออตโตมันที่ได้ใช้กฎหมายชารีอะฮ์ของสำนักคิดหะนะฟีเป็นหลัก อาณาจักรออตโตมันได้ขยายไปสู่ 3 ภูมิภาคใหญ่ของโลก คือ ยุโรป เอเชีย และแอฟริกา บรรดาคนต่างศาสนิกได้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและการเป็นอยู่ของมุสลิมจึงได้ซึมซับนำไปใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในดินแดนยุโรป หลังจากยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาในคริสต์ศตวรรษที่ 15 เป็นต้นมาบรรดานักกฎหมายและนักการศาสนาได้ทำการศึกษาลียะฮ์ของอิสลามอย่างจริงจังและได้คัดค้านกฎหมายระหว่างประเทศสากลขึ้นมาใช้เองในดินแดนคริสตจักรบนพื้นฐานกฎหมาย

5 อัลลียะฮ์นั้นเป็นชื่อที่รู้จักในสำนักคิดหะนะฟีในเรื่องของกฎหมายว่าด้วยสันติภาพและสงคราม ในขณะที่สำนักคิดอื่น ๆ ได้ใช้ชื่อที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ กิตาบอัลญิฮาด ในสำนักคิดมาลิกียะฮ์และหัมบาลียะฮ์ ในขณะที่สำนักคิดซาฟียะฮ์ใช้ทั้งคำว่ากิตาบอัลญิฮาดและอัลลียะฮ์ในการอ้างอิงเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

6 ด้วยสาเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ศึกษาในเรื่องลียะฮ์ในสำนักคิดของหะนะฟีเนื่องจากมีความเห็นว่ามีความสอดคล้องกับหัวเรื่องวิจัยที่ศึกษา

ระหว่างประเทศอิสลาม ออตโตมันได้ใช้กฎหมายลิยร์ในการบริหารด้านการต่างประเทศจนกระทั่งถึงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 หลังจากที่อาณาจักรเสื่อมอำนาจ ออตโตมันถูกกดดันจากชาติยุโรปให้ยกเลิกการใช้กฎหมายชาร์อะฮ์ในการปกครอง ลิยร์ถูกยกเลิกในปี ค.ศ. 1856 หลังจากการลงนามในสนธิสัญญาปารีส ส่งผลให้อาณาจักรออตโตมันเปลี่ยนมาใช้กฎหมายระหว่างประเทศสากลแทนที่ของลิยร์

หลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสันติภาพและสงครามในอิสลามยึดอยู่บนหลัก 10 ประการที่โดดเด่นและสามารถนำไปใช้ได้กับทุกชุมชนและองค์การ โดยมีความลักษณะดังนี้ 1) การให้เกียรติต่อมนุษยชาติ 2) เอกภาพของมนุษย์ 3) ความร่วมมือกันระหว่างมนุษยชาติ 4) ความอดทนซึ่งกันและกัน 5) เสรีภาพ 6) คุณธรรม และจรรยาบรรณอันสูงส่ง 7) ความยุติธรรม 8) ความเสมอภาค 9) สัจจะในสัญญา 10) การไม่ให้ร้ายต่อกัน จึงทำให้หลักความสัมพันธ์และตัวกฎหมายนั้นอยู่คู่กับอาณาจักรอิสลามมากกว่าหนึ่งสหัสวรรษและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับทุกยุคทุกสมัย (Zahra M. A., 1995)

2. รูปแบบการปฏิบัติทางการทูตของอาณาจักรออตโตมัน

ผลจากการศึกษาพบว่ารูปแบบการปฏิบัติทางการทูตว่าด้วยสันติภาพและสงครามในยุคอาณาจักรออตโตมันนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็นสามรูปแบบโดยมีความเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทสังคมดังต่อไปนี้

2.1 ยุคก่อนการปฏิรูป (ค.ศ. 1299-1757)

ช่วงเวลานี้เริ่มตั้งแต่การสถาปนาอาณาจักรออตโตมันจนกระทั่งถึงยุคการปกครองของสุลต่านเซลิมที่ 3 ที่มีการออกพระราชกฤษฎีกาการปฏิรูปครั้งใหญ่ หรือ นิซอม อัลเจดิด (Nizam al-Djedid)⁷ ในปี ค.ศ. 1797 การทูตของออตโตมันดำเนินไปในรูปแบบ การทูตเฉพาะกิจ (Ad Hoc Diplomacy) โดยมีการใช้กฎหมายชาร์อะฮ์ และ กฎหมายสุลต่าน (Sultanic Law) เป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนการทูตและนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยนโยบายมุ่งเน้นไปในด้านการทำสงครามมากกว่าการทูตสันติภาพ เนื่องจากออตโตมันมีแสนยานุภาพทางทหารที่เหนือกว่าชาติอื่นและเน้นการทำสงครามเข้ายึดครองมากกว่าการเจรจาสร้างสันติภาพ เมื่อมีการเข้ายึดครองเมื่อใด ๆ แล้วก็ตามจะมีการใช้ระบบการทูตทางเดียวในการติดต่อสานสัมพันธ์ กล่าวคือจะใช้การออกประกาศเพื่อแจ้งให้ทราบในเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการระหว่างประเทศ ออตโตมันมีการรับคณะทูตจากเมืองต่าง ๆ ที่เข้าพบเพื่อเข้ามาขอบรรณาการให้กับสุลต่านโดยจะมีการต้อนรับอย่างสมเกียรติในกรณีที่มีความจำเป็นหรือภารกิจที่จะต้องส่งทูตออกไปยังเมืองอื่น สำนักพระราชวังจะทำการคัดเลือกตัวแทนทูตจากบรรดาข้าราชการชั้นสูงและมีทักษะคุณสมบัติที่ครบถ้วน การแต่งตั้งจะเป็นรายครั้งเมื่อเสร็จสิ้นภารกิจก็จะยกเลิกตำแหน่งทูตนั้นออกไป (Ari, 2004)

โดยสรุปการทูตในยุคนี้มีพื้นฐานมาจากชาร์อะฮ์และกฎหมายสุลต่าน โดยจะเน้นในกฎหมายสุลต่านมากกว่าชาร์อะฮ์เนื่องจากเป็นธรรมเนียมที่ชาวเติร์กนั้นปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างยาวนานตั้งแต่บรรพบุรุษ แต่

7 นิซอม อัลเจดิด (Nizam al-Djedid) คือ นโยบายการปฏิรูปสังคมออตโตมันผ่านการปฏิรูป กองทัพ รัฐธรรมนูญ ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18-19 โดยเริ่มขึ้นในสมัยสุลต่านเซลิมที่ 3 เพื่อเป็นการลดอำนาจกองกำลังทหารเจนิซารี (Jenissaries Army) และปฏิรูปสังคมออตโตมันให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมยุโรปที่เริ่มมีอำนาจในช่วงเวลานั้น (Omer & Yursudev, 2004)

ทว่ากฎหมายสุลต่านที่นำมาใช้นั้นจะต้องไม่ขัดต่อหลักการอิสลาม สาเหตุที่เน้นกฎหมายสุลต่านนั้นเนื่องจากอาณาจักรออตโตมันในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นสังคมพหุศาสนาที่มีประชาชนถึงสามศาสนา (อิสลาม, คริสต์, ยิว) ที่อยู่ภายใต้การปกครองเดียวกัน เพื่อไม่ให้มีปัญหาความเหลื่อมล้ำในอิสรภาพของศาสนา แต่ทว่าสุลต่านนั้นยังให้ความสำคัญกับอิสลามเป็นหลักโดยมอบให้ ชัยคูล์ อิสลามซึ่งเป็นผู้นำสูงสุดของมุสลิมในออตโตมัน ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจตราเอกสารราชการหรือศาสน์ทางการทูตทุกฉบับพร้อมลงนามก่อนจะมีการส่งออกไปใช้ในดินแดนต่าง ๆ (Ari, 2004)

2.2 ยุคหลังการปฏิรูป (ค.ศ.1793-1856)

ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นขาลงของอาณาจักรออตโตมัน ภายหลังจากยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาในดินแดนยุโรป ออตโตมันประสบปัญหารอบด้าน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การปกครอง การทหาร ภายหลังจากที่ทำสงครามกับดินแดนต่าง ๆ อย่างยาวนาน พวกเขาไม่สามารถที่จะทำสงครามอย่างต่อเนื่องเหมือนแต่ก่อนดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับนโยบายการต่างประเทศมาส่งเสริมการทูตและลดจำนวนสงครามให้น้อยลงกว่าเดิม

การลงนามสนธิสัญญาคารโลวิทซ์ ในปี ค.ศ.1699 เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการทูตออตโตมัน เนื่องจากการลงนามสนธิสัญญาเป็นครั้งแรกภายหลังจากออตโตมันพ่ายแพ้ในสงครามครั้งใหญ่ให้กับราชวงศ์ฮับส์บูร์ก อาณาจักรออตโตมันได้เริ่มให้ความสำคัญกับการทูตร่วมสมัยที่ชาวยุโรปได้คิดค้นขึ้น โดยส่งข้าราชการและนักวิชาการหลายท่านเข้ามาศึกษาโครงสร้างระบบการทูตและกฎหมายระหว่างประเทศในดินแดนยุโรป ผลจากสนธิสัญญาส่งผลให้ออตโตมันเริ่มยกเลิกการใช้การทูตทางเดียวและเริ่มสร้างพันธมิตรกับสามจักรวรรดิสำคัญในดินแดนยุโรป ณ ช่วงเวลานั้น คือ จักรวรรดิอังกฤษ รัสเซีย และดัตช์ นอกเหนือจากนั้นออตโตมันได้เริ่มนำการทูตยุโรปมาใช้โดยการก่อตั้งกระทรวงการต่างประเทศขึ้นเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1834 ในรัชสมัยสุลต่านมะห์มูดที่ 3 ได้มีการโยกย้ายตำแหน่งร่อฮ์ซูล กุ์ตาดับผู้รับผิดชอบเดิมกลายเป็นรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศ (Palabiyik, 2014)

การปฏิรูปทางการทูตของออตโตมันทำให้พวกเขาได้รับการยอมรับจากดินแดนยุโรป โดยสามารถสร้างพันธมิตรได้อย่างมากมาย แต่ในทางกลับกันผลเสียที่เกิดขึ้นกับออตโตมันคือการสร้างพันธมิตรนั้นส่งผลให้พวกเขาลดแอลง ภายหลังจากความพ่ายแพ้ในสงครามกับจักรวรรดิรัสเซีย พันธมิตรทั้งสามนั้นพากันถอนตัวจากออตโตมันโดยปริยาย

2.3 ยุคหลังสนธิสัญญาปารีส (ค.ศ.1856-1923)

สนธิสัญญาปารีสเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1856 เพื่อเป็นการสิ้นสุดสงครามไครเมียระหว่างจักรวรรดิรัสเซียกับออตโตมัน ซึ่งรายละเอียดในสนธิสัญญาในครั้งนี้คือการที่ออตโตมันจะต้องเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของยุโรป และต้องยอมรับในการใช้กฎหมายระหว่างประเทศสากล ออตโตมันได้รับสิทธิเป็นดินแดนที่ไม่ใช่คริสตจักรดินแดนแรกที่ได้รับอนุญาตให้ใช้กฎหมายร่วมกับชาวยุโรป อาณาจักรออตโตมันมีความจำเป็นที่ต้องยกเลิกการใช้ลัทธิด้วยกฎหมายระหว่างประเทศสากลด้วยสาเหตุหลักสองประการ ประการแรกคือเพื่อทำให้พวกเขาไม่ถูกรุกราน

จากดินแดนยุโรปที่มีศัตรูอยู่รอบด้าน ประการที่สองคืออิทธิพลจากนักวิชาการสมัยใหม่ของออตโตมันที่ซึมซับ ศาสตร์ตะวันตกมาอีกทั้งยังมีการเรียนการสอนในสถานศึกษาต่าง ๆ ในดินแดนออตโตมัน (Palabiyik, 2014)

ในช่วงเวลานี้กฎหมายอิสลามซึ่งเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่อาณาจักรออตโตมันได้นำมาใช้หลาย ศตวรรษได้ถูกยกเลิกและแทนที่ด้วยกฎหมายระหว่างประเทศสากล อาณาจักรออตโตมันสูญเสียอัตลักษณ์ของรัฐ อิสลามไปและถูกชาติยุโรปกดดันจนกระทั่งถึงคราวล่มสลายของอาณาจักรในปี ค.ศ. 1923

ผู้วิจัยค้นพบคุณลักษณะที่โดดเด่นรูปแบบการปฏิบัติทางการทูตว่าด้วยสันติภาพและสงครามในยุคอาณาจักร ออตโตมัน 3 คุณลักษณะด้วยกัน คือ 1) การให้เกิดดีแก่ผู้อื่น 2) การประนีประนอม 3) การปรับตัวรับสิ่งใหม่

โดยสรุปรูปแบบการปฏิบัติทางการทูตในจักรวรรดิออตโตมัน สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วงเวลา โดยในยุคแรก คือยุคต้นก่อนการปฏิรูปนั้นออตโตมันได้นำอิสลามมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติทางการทูตของ ออตโตมันภายใต้กฎหมายชารีอะฮ์ของสำนักคิดหะนะฟีควบคู่ไปกับกฎหมายสุลต่าน (Sultanic Law) ที่เป็น กฎหมายพื้นเมืองของออตโตมัน ต่อมาในยุคที่สองคือการปฏิรูปทางการทูตภายหลังการออกบัญญัติกฎหมาย ใหม่ นิซอม อัลเซดีด จักรวรรดิออตโตมันเริ่มมีการรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาเพื่อสอดคล้องกับการฟื้นฟูของโลก ตะวันตกในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา หลังจากนั้นในยุคปลายคือยุคหลังจากสนธิสัญญาปารีส ออตโตมันมีความจำเป็นที่ จะต้องยกเลิกการใช้อิสลามเป็นกฎหมายระหว่างประเทศเนื่องจากจากถูกชาติมหาอำนาจตะวันตกกดดัน จนใน ท้ายที่สุดต้องปรับมาใช้กฎหมายระหว่างประเทศสากล จนกระทั่งอาณาจักรล่มสลายในปี ค.ศ. 1923

3. พิธีทางการทูตของอาณาจักรออตโตมัน

ออตโตมันให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการต้อนรับบรรดาคณะทูตหรือแขกต่างเมืองที่มาเยือน วัฒนธรรม ดั้งเดิมของชาวเติร์กผนวกกับหลักคำสอนแห่งอัลอิสลามได้ให้ความสำคัญกับการต้อนรับแขกเสมือนแขกของพระเจ้า ที่จะนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองและสิริมงคลให้กับเจ้าบ้าน ด้วยกับวัฒนธรรมดังกล่าวจึงส่งผลให้ในแต่ละปีสำนัก พระราชวังของอาณาจักรออตโตมันจึงใช้งบประมาณมากกว่า 1,000,000 อักเซ ในแต่ละปีในด้านการรับแขก คณะทูต ที่เดินทางมาเยือนออตโตมัน

ออตโตมันมีการจัดรูปแบบพิธีทางการทูตในการต้อนรับแขกอย่างเป็นระเบียบวิธีโดยพิธีทางการทูตสำหรับ ผู้ที่จะเดินทางมาเยือนสุลต่านจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ เมื่อคณะทูตเดินทางมาถึงหน้าประตูพระราชวัง พวกเขาจะได้รับการต้อนรับจากบรรดากองพันทหารม้าอย่างทรงเกียรติ หลังจากนั้นมหาเสนาบดีจะเป็นผู้ออกมา ต้อนรับและจัดการแสดงต่าง ๆ ในห้องพระโรง หลังจากนั้นบรรดาคณะทูตจะถูกเรียนเชิญไปยังห้องของสุลต่านเพื่อ ทำการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดศาสนธรรมไปถึงการถวายบรรณาการให้กับสุลต่าน คณะทูตใด ๆ ที่ไม่มีศาสนหรือ จดหมายแสดงความเป็นพันธมิตรจากผู้นำจะไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าพบกับสุลต่านเด็ดขาด หลังจากนั้นสุลต่านจะ อนุญาตให้คณะทูตได้ชี้แจงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการมาเยือน เมื่อเสร็จสิ้นพิธีการคณะทูตจะไม่สามารถพบ กับสุลต่านได้อีกครั้ง และข้อเสนอต่าง ๆ ที่คณะทูตได้ร้องขอแก่สุลต่านจะถูกตอบรับหรือปฏิเสธผ่านนิซานซี⁸ ซึ่งเป็น

8 นิซานซี (Nisanci) คือ ตำแหน่งรัฐมนตรีต่างประเทศและเป็นผู้ดูแลระบบการทูตของจักรวรรดิออตโตมัน

ผู้รับผิดชอบในด้านนี้ พิธีการดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการอิสลามในการขออามาน⁹ของบุคคลต่างศาสนิกต่อรัฐอิสลามอย่างสมบูรณ์ (Ari, 2004)

การมาเยือนของคณะทูตต่างเมืองโดยส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อขอหรือต่ออายุสนธิสัญญากับออตโตมันหรือบรรดาพ่อค้าชาวยุโรปที่เข้าขออนุญาตมาทำการค้าในออตโตมันและขอสิทธิพิเศษจากสุลต่านในการขอลดหย่อนภาษีการค้า เป็นต้น ในด้านการส่งทูต ออตโตมันในช่วงแรกไม่มีนโยบายในการส่งทูตไปพำนักประจำเหมือนชาวยุโรป โดยส่วนใหญ่แล้วออตโตมันมีเป้าหมายหลักคือ 1) เพื่อเป็นการประกาศหรือแสดงความยินดีกับผู้นำคนใหม่ 2) เพื่อเป็นการประกาศยืนยันสันติภาพระหว่างทวิภาคี 3) เพื่อเป็นการส่งสาส์นจากสุลต่าน 4) พุดคุยและเจรจาเพื่อสันติภาพ 5) ประกาศการแบ่งเขตแดน 6) การแลกเปลี่ยนทูต 7) เพื่อเป็นการสานสัมพันธ์ระหว่างทวิภาคี สำนักพระราชวังมีระเบียบวิธีในการคัดสรรหัวหน้าของคณะทูตในแต่ละครั้ง ผู้นำคณะทูตในแต่ละครั้งโดยส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งชั้นสูงในรัฐบาลออตโตมัน จะต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาได้อย่างคล่องแคล่วมีความเข้าใจในวัฒนธรรมของประเทศที่จะไปเยือนเป็นอย่างดี เพราะหัวหน้าคณะทูตจะได้รับมอบอำนาจจากสุลต่านในการนำสาส์น (Namares) และของขวัญอันเลอค่า อาทิ เพชร อัญมณี ชุดเกราะ หนังสือดี ผ้าขนสัตว์ สัตว์ใหญ่ต่าง ๆ ช้าง ม้า วัว นำส่งแก่ประเทศปลายทาง (Panaite, 2019)

รัฐบาลออตโตมันใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากในการส่งทูต เพราะมีคณะติดตามไปเป็นจำนวนมากและมีการจัดเตรียมคณะเดินทางล่วงหน้ามากมาย อาทิ การส่งคณะทูตไปยังกรุงเบลเกรดโดย อาลี ปาชา มีผู้ติดตามมากกว่า 922 คนในคณะเดินทาง (Ari, 2004)

4. คุณลักษณะของรูปแบบการปฏิบัติทางการทูตด้วยสันติภาพและสงครามในอาณาจักรออตโตมันที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทูตร่วมสมัย

รูปแบบการปฏิบัติทางการทูตด้วยสันติภาพและสงครามในอาณาจักรออตโตมัน โดยผู้วิจัยค้นพบคุณลักษณะที่โดดเด่นและสามารถนำไปปรับใช้กับบริบทการทูตในยุคปัจจุบันได้ 3 คุณลักษณะ ดังต่อไปนี้

4.1 การให้เกียรติ

ชาวออตโตมันให้เกียรติกับแขกผู้มาเยือนเสมือนกับเป็นแขกจากพระเจ้าเป็นเจ้า ธรรมเนียมปฏิบัติดังกล่าวเป็นวัฒนธรรมของชาวเติร์กที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน และเป็นหนึ่งในหลักคำสอนของอิสลามที่เน้นย้ำให้ผู้ศรัทธาให้เกียรติแก่แขกผู้มาเยือนทั้งผู้ที่เป็นมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม ออตโตมันใช้จ่ายงบประมาณมากกว่า 1,000,000 อักเช เพื่อใช้ในการต้อนรับคณะทูตในแต่ละปีซึ่งถือเป็นงบประมาณมหาศาล ในยุคสมัยปัจจุบันชาวตุรกีซึ่งสืบเชื้อจากชาวเติร์กยังคงให้ความสำคัญกับการให้เกียรติกับแขกของตนอย่างเห็นได้ชัดจากเหตุการณ์การต้อนรับคลื่นผู้อพยพจากภัยทางการเมืองในหลายประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในดินแดนตะวันออกกลาง มากกว่าหลายล้านคนอพยพเข้าสู่ตุรกีโดยได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี ให้ที่อยู่อาศัย อาหาร การรักษาพยาบาล และปัจจัยเบื้องต้นที่ผู้อพยพลี้ภัยพึงได้ อีกทั้งยังเปิดรับผู้อพยพเข้าทำงาน และให้การศึกษาเป็นอย่างดี จนกว่าบรรดาผู้อพยพเหล่านี้จะ

9 อามาน (أمان) คือ การทำสนธิสัญญาระหว่างรัฐอิสลามกับต่างศาสนิกเพื่อขอความคุ้มครองภายใต้รัฐอิสลาม

สามารถหาที่อยู่อาศัยถาวรของตัวเองได้ ชาวตุรกีได้นำมโนทัศน์คำสอนของอิสลามว่าด้วยเรื่องของมุฮำหมัดและอันศอรมาปฏิบัติได้อย่างสมบูรณ์แบบ ดังนั้นคุณลักษณะการให้เกียรติแก่แขกผู้มาเยือนนั้นเป็นคุณลักษณะแรกๆที่บรรดานักการทูต ผู้นำศาสนาสมัยใหม่ควรจะทุ่มเทและให้ความสำคัญกับแขกของท่านอย่างเท่าเทียมกัน

4.2 การประนีประนอม

อาณาจักรออตโตมันนั้นเป็นศูนย์กลางมหาอำนาจโลกตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 15 ภายหลังจากการเข้ายึดกรุงคอนสแตนติโนเปิลโดยสุลต่านเมห์เหม็ดที่ 2 ออตโตมันมีดินแดนขยายออกไปยังสามภูมิภาคของโลก กล่าวคือ เอเชีย ยุโรป และแอฟริกา เป็นศูนย์กลางการค้า ความมั่งคั่ง เศรษฐกิจของโลก อีกทั้งยังเป็นดินแดนที่มีกองกำลังและเสถียรภาพทางทหารที่ทรงอำนาจที่สุดในช่วงเวลานั้น ถึงแม้ว่าออตโตมันจะมีอำนาจสูงสุดแต่หนึ่งในคุณลักษณะที่ออตโตมันให้ความสำคัญทางการทูตคือ การประนีประนอมกับคู่กรณีในหลาย ๆ ประเด็น อาทิ การมอบสนธิสัญญาอามานให้กับบรรดาชาวซิมมีย¹⁰หรือดินแดนต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ดินแดนอิสลามทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาคัดแย้งก่อนการใช้อำนาจทหารเข้ารุกราน ในด้านการค้า ออตโตมันในฐานะศูนย์กลางทางการค้าได้มอบสิทธิพิเศษต่าง ๆ ให้กับพ่อค้าต่างชาติ ไม่ว่าจะเป็นการลดหย่อนภาษี การลงนามค้าเสรี เป็นต้น ดังนั้นจากคุณลักษณะดังกล่าว นักการทูต ผู้นำศาสนาสมัยใหม่ควรที่จะนำความประนีประนอมเข้ามาเป็นส่วนสำคัญในการเจรจาข้อขัดแย้ง ไม่กดขี่ ช่มเหิง ช่มชู้ ต่อคู่กรณีถึงแม้ว่าตนเองจะมีอำนาจที่มากกว่า

4.3 การปรับตัวต่อสิ่งใหม่

อาณาจักรออตโตมันเป็นอาณาจักรอิสลามที่มีอายุยาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์โลก โดยมีระยะเวลาเกือบ 7 ศตวรรษ (ค.ศ.1299-1923) ในช่วงเวลานี้บริบทของสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิวัติของโลกยุโรปในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาในคริสต์ศตวรรษที่ 16 อันเป็นยุคตื่นรู้ของชาวตะวันตกที่ผลักดันตัวเองออกจากยุคมืดเข้าสู่ยุคทองของตนเองโดยการพัฒนาการศึกษา ศิลปะต่าง ๆ รวมไปถึงเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมเพื่อก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของโลก ผลงานและนวัตกรรมต่าง ๆ ได้ผุดขึ้นมาจากโลกตะวันตกอย่างมากมาย ศาสตร์ของตะวันตกที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้แพร่กระจายออกไปสู่ดินแดนต่าง ๆ บนโลกใบนี้อย่างรวดเร็วจนทำให้พวกเขากลายขึ้นมาเป็นผู้นำของโลกในเวลาต่อมา เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลก อาณาจักรออตโตมันมิได้สวนกระแสของตนเองโดยการต่อต้านกับความรู้และเทคโนโลยีของตะวันตก แต่พวกเขาได้ปรับตัวเพื่อรับกับกระแสดังกล่าว ออตโตมันได้ส่งบรรดานักวิชาการของพวกเขาไปยังดินแดนต่าง ๆ ในยุโรปเพื่อศึกษาศาสตร์ของตะวันตกและนำมาปรับใช้เพื่อให้เกิดการพัฒนาในดินแดนของตน ภายหลังจากการเข้ายึดครองอียิปต์ของนโปเลียน โบนาปาร์ตในปี ค.ศ. 1798 โลกอิสลามได้มีกระแสการตื่นรู้ทางวิชาการ (The Arab Renaissance) โดยมุฮัมมัด อาลี ปาชา เจ้านครผู้ปกครองอียิปต์ได้ส่งนักวิชาการเข้าไปศึกษาเทคโนโลยีร่วมสมัยในช่วงเวลานั้น อาทิ การพิมพ์ การจัดทำสารานุกรมและพจนานุกรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เป็นต้น หลังจากสำเร็จการศึกษานักวิชาการเหล่านี้ได้นำศาสตร์ดังกล่าวเข้ามาปรับใช้ใน

10 บุคคลต่างศาสนาที่อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐอิสลาม โดยทำการเสียภาษีชยยะฮ์ให้กับรัฐอิสลามเพื่อพำนักอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ

อาณาจักรออตมันเกิดอุปการต่าง ๆ มากมาย และส่งผลให้เกิดการปฏิวัติครั้งใหญ่ในอาณาจักรออตมัน คือ การปฏิรูปตันซีมาต (Tanzimat Reforms)¹¹ เพื่อให้ออตมันปรับตัวให้อยู่รอดภายใต้การพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของยุโรป ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ออตมันดำรงอยู่ได้จนกระทั่งถึงการล่มสลายของอาณาจักรหลังการพ่ายแพ้ในสงครามโลกในปี ค.ศ. 1923 จากคุณลักษณะดังกล่าว นักการทูต ผู้นำศาสนาในยุคใหม่ควรที่จะศึกษาและปรับตัวให้ทันต่อสิ่งใหม่ ๆ ที่เข้ามาในโลกของเราอย่างรวดเร็วในทุกวันนี้ ควรศึกษาและพัฒนาตนเองให้เท่าทันไม่สวนกระแสล้ำสมัย เพื่อที่จะได้มีประสิทธิภาพในการทำงานได้อย่างสูงสุด

อภิปรายผลการวิจัย/วิจารณ์ (Discussion)

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วยสันติภาพและสงครามในอิสลาม: รูปแบบการปฏิบัติทางการทูตด้วยสันติภาพและสงครามในอาณาจักรออตมัน ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. หลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วยสันติภาพและสงครามในอิสลามมีแหล่งที่มาเริ่มต้นจากสองหลักมูลฐานแห่งอิสลามคือ อัลกุรอานและฮิสซะนะฮ์ที่เกี่ยวข้อง โดยท่านศาสนทูต ซ.ล. เป็นบุคคลแรกที่เริ่มใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างศาสนิกและเป็นนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่นำมาใช้ในการปกครองรัฐอิสลามมะดีนะฮ์ตลอดระยะเวลาสิบปีในฐานะผู้ปกครอง หลังจากนั้นแนวทางดังกล่าวได้ถูกส่งต่อไปสู่ocrสาวกของท่านที่ได้สังเกตจด บันทึก และศึกษานำมาประยุกต์ใช้ในยุคของบรรดาเคาะลีฟะฮ์ผู้ทรงธรรม ในยุคนี้ได้มีการเรียนการสอนศาสตร์ดังกล่าวในชื่อ กิตาบอัลมะฮะซีย โดยมีความหมายเป็นการถ่ายทอดประวัติศาสตร์อิสลามในเรื่องของวิธีปฏิบัติในสภาวะสงคราม และถ่ายทอดเหตุการณ์ในสงครามเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจแก่ชนรุ่นหลัง

11 การปฏิรูปตันซีมาต (Tanzimat Reforms) แนวคิดการปฏิรูปการปฏิรูปเกิดขึ้นตั้งแต่ในรัชสมัยของสุลต่านมะห์มูดที่ 2 ในวันที่ 3 พฤศจิกายน ค.ศ. 1839 โดยมีจุดประสงค์หลักในเปิดรับระบบฆราวาสนิยม (Secularism) เข้าสู่จักรวรรดิออตมันเป็นการดำรงรักษาสถานะของจักรวรรดิให้เป็นมหาอำนาจโลกในสถานการณ์ที่ถูกกดดันจากชาติตะวันตก การปฏิรูปสัมฤทธิ์ผลในปี ค.ศ. 1839 หลังจากได้มีพระราชกฤษฎีกาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กร (The Gihane Hatt-I Serif) โดยสุลต่านอับดุลมาญิตที่ 1 โดยหลักแล้วมีการปฏิรูปที่สำคัญดังต่อไปนี้ 1) การยกเลิกการเก็บภาษียะซุ จักรวรรดิออตมันให้สถานะที่เท่าเทียมกันระหว่างชาวคริสต์กับมุสลิมในอาณาจักร ดังนั้นการเก็บภาษียะซุจึงถูกยกเลิกแทนที่ด้วยการเรียกเก็บภาษีอากรทั่วไปในอัตราอากรที่สูงขึ้นกว่าเดิม การยกเลิกภาษียะซุมีความหมายเพื่อที่จะประกาศถึงความเท่าเทียมกันของประชาชนทุกชนชั้นศาสนา และลดแรงกดดันทางการทูตจากฝั่งยุโรปที่มีความเห็นว่าการกระทำที่เบียดเบียนประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวคริสต์ในจักรวรรดิออตมันและเป็นการแบ่งชนชั้นตามศาสนาในสังคม 2) การปฏิรูปการศึกษา ก่อนการปฏิรูปตันซีมาตการศึกษาของจักรวรรดิออตมันไม่มีความเป็นเอกภาพ โดยผู้จัดการศึกษานั้นเป็นหน้าที่ของแต่ละมิลเลต (ศาสนา) ในการดำเนินระบบการศึกษาอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของนักวิชาการในแต่ละศาสนาโดยมุ่งเน้นในการเรียนการสอนในด้านเทววิทยาเป็นหลัก ในอีกด้านยุโรปหลังจากการปฏิรูปการศึกษาในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาทำให้มีการพัฒนาไปในด้านอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก ดังนั้นการปฏิรูปตันซีมาตจึงได้เริ่มอนุญาตให้ชาวยุโรปต่าง ๆ ได้เริ่มส่งลูกเข้าสู่จักรวรรดิออตมันการศึกษาในรูปแบบสมัยใหม่ในเริ่มต้นขึ้น และมีสถาบันต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างมากมาย อาทิ เช่น สถาบันวิศวกรรมเครื่องกลเรือ (สร้างในปี ค.ศ.1773) สถาบันวิศวกรรมทหาร (สร้างขึ้นในปี ค.ศ.1793) สถาบันทางการแพทย์ (สร้างขึ้นในปี ค.ศ.1827) และสถาบันศึกษาทางการทูตและการปกครอง (สร้างขึ้นในปี ค.ศ. 1833) เป็นสัญญาณถึงการตอบรับการศึกษาสมัยใหม่ในรูปแบบตะวันตก 3) การปฏิรูปด้านกฎหมาย ออตมันมีสองเป้าหมายในการปฏิรูปกฎหมายให้เป็นที่ยอมรับแก่ชาวตะวันตก ประการต่อมาคือการปฏิรูปกฎหมายฮารีอะฮ์ให้สอดคล้องกับสังคมสมัยใหม่และเป็นที่ยอมรับกับชาวยุโรป การปฏิรูปตันซีมาตประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ แต่ทว่าส่งผลให้ระบบการปกครองแบบศูนย์รวมของสุลต่านนั้นเสื่อมอำนาจลง. (Cleveland & Bunton, 2009)

หลังจากนั้นในคริสต์ศตวรรษที่ 8 ศาสตร์อัลมะฆอซียะได้ถูกเปลี่ยนสถานะไปสู่การเป็นประมวลกฎหมายของมุสลิมในการปฏิบัติในสถานะสันติภาพและสงคราม โดยอะบูหะนีฟะฮ์เป็นบุคคลแรกที่ได้นำมาทำการเรียนการสอนในรูปแบบนิติศาสตร์อิสลาม และอิมามมุฮัมมัด อัชชะยานีย์ลูกศิษย์ของท่านได้พัฒนาและเขียนตำราขึ้นในชื่อ กิตาบอัลลียะ อัลลียะมีความครอบคลุมในทุกสถานะในหลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สันติภาพ สงคราม และภายใต้พันธสัญญา สามารถไปประยุกต์ใช้ได้กับทุกประเทศ กลุ่มชน ศาสนาบนโลกใบนี้ เพราะมุ่งเน้นในการให้ความเสมอภาคแก่ทุกฝ่าย และที่สำคัญลียะนั้นเป็นกฎหมายระหว่างประเทศฉบับแรกของโลกใบนี้ที่มีการใช้อย่างแพร่หลายก่อนการมีกฎหมายระหว่างประเทศร่วมสมัยของตะวันตก

2. อาณาจักรออตโตมันมีรูปแบบทางการทูตทั้งสิ้น 3 รูปแบบเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ในช่วงแรกออตโตมันได้ใช้การทูตทางเดียวเป็นนโยบายหลักในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยมีกรอบการดำเนินนโยบายภายใต้กฎหมายชารีอะฮ์ของมัสฮับหะนาฟียะที่มีลียะอยู่เป็นส่วนหนึ่งเป็นประมวลกฎหมายระหว่างประเทศสาเหตุที่มีการใช้การทูตรูปแบบนี้เนื่องจากออตโตมันในยุคนั้นมีเสถียรภาพและเป็นมหาอำนาจในด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง

ในช่วงที่สองหลังจากที่ฟากตะวันตกมีการพัฒนาหลังยุคแห่งการตื่นรู้ทางวิชาการ ออตโตมันเปลี่ยนทิศทางการทูตจากเดิมเป็นการทูตทางเดียวไปสู่การทูตเฉพาะกิจ เริ่มมีการส่งทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีกับดินแดนใหญ่ในยุโรป และเริ่มมีการเปิดรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้าสู่ออตโตมัน สาเหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงเกิดจาก ออตโตมันเริ่มตระหนักว่าพวกเขาไม่สามารถที่จะทำสงครามกับทุกดินแดนบนโลกใบนี้ได้ จึงเริ่มหันมาหาพันธมิตรเพื่อดำรงการอยู่รอด กอปรกับเสถียรภาพของออตโตมันในด้านทหาร เศรษฐกิจเริ่มเสื่อมลง สวนทางกับตะวันตกที่เริ่มแข็งแกร่งขึ้นด้วยความรู้และเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นทุกวัน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงและเปิดรับกับกระแสโลกยุคใหม่

ในช่วงที่สามเกิดขึ้นในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 ออตโตมันพ่ายแพ้สงครามในหลายสมรภูมิ ทำให้อำนาจของพวกเขาเสื่อมถอยเข้าขั้นวิกฤติ มหาอำนาจในยุโรปเริ่มกดดันให้ออตโตมันเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของยุโรป โดยการยื่นข้อเสนอให้ออตโตมันยอมรับในการใช้กฎหมายระหว่างประเทศของตะวันตกในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ส่งผลให้ออตโตมันต้องยกเลิกการใช้ลียะที่ใช้มายาวนานกว่าหลายศตวรรษในโลกอิสลาม

3. อาณาจักรออตโตมันให้ความสำคัญในการรับแขกอย่างมีระเบียบวิธี พวกเขาใช้จ่ายด้วยงบประมาณจำนวนมหาศาลในการต้อนรับแขก หรือบรรดาคณะทูตจากเมืองต่าง ๆ หลักคำสอนของอิสลามผสมผสานกับวัฒนธรรมชาวเติร์กให้ความสำคัญกับการต้อนรับผู้มาเยือนเสมือนแขกของพระผู้เป็นเจ้า พวกเขาให้เกียรติแก่คนแปลกหน้าในทุกสถานะไม่ว่ายากดีมีจนหรืออพยพมาจากบ้านเกิดเมืองนอน ออตโตมันให้การต้อนรับผู้ลี้ภัยจำนวนหลายล้านคนเข้าสู่ออตโตมันและให้ที่พักพิงจนกว่าพวกเขาจะหาที่อยู่ได้ ดังกล่าวได้ซึมซับมาสู่รุ่นหลังและชาวตุรกียังคงปฏิบัติอยู่จนกระทั่งปัจจุบัน

4. คุณลักษณะเด่นของรูปแบบการปฏิบัติทางการทูตว่าด้วยสันติภาพและสงครามในอาณาจรรออตโตมันที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในการทูตร่วมสมัย ดังตารางดังนี้

ตารางที่ 1 คุณลักษณะเด่นของรูปแบบการปฏิบัติทางการทูตว่าด้วยสันติภาพและสงครามในอาณาจรรออตโตมันที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในการทูตร่วมสมัย

คุณลักษณะเด่นของรูปแบบการปฏิบัติทางการทูตว่าด้วยสันติภาพและสงครามในอาณาจรรออตโตมันที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในการทูตร่วมสมัย 3 ประการ	
การให้เกียรติ	- ให้การต้อนรับแก่แขกผู้มาเยือนอย่างสมเกียรติ - ให้การช่วยเหลือแก่ผู้ที่ตกทุกข์ได้ยากและให้ที่พักพิงแก่ผู้อพยพลี้ภัย
การประนีประนอม	- ให้ความเป็นธรรมและประนีประนอมแก่คู่กรณีในข้อเรียกร้องขอความช่วยเหลือ - เล็งเห็นถึงสันติภาพในการเจรจาเป็นปัจจัยหลักและหลีกเลี่ยงการใช้กำลังข่มขู่ในการเจรจา
การปรับตัวรับสิ่งใหม่	- เปิดใจยอมรับสิ่งใหม่และศึกษากระแสของโลกเพื่อปรับตัวให้ทันกับกระแสสังคม - รับฟังแนวคิดของคนรุ่นใหม่เพื่อนำไปพัฒนาตนเองและสังคม

สรุป

โดยสรุป จากการศึกษาในรูปแบบการปฏิบัติทางการทูตว่าด้วยสันติภาพและสงครามในยุคอานาจรรออตโตมัน ผู้วิจัยสรุปได้ว่ารูปแบบทางการทูตของอาณาจรรออตโตมันว่าด้วยสันติภาพและสงครามนั้นมี 2 รูปแบบที่เปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมโลกตามช่วงเวลา ได้แก่ 1) ในยุคต้นและยุคกลาง ในช่วงเวลานี้รูปแบบการปฏิบัติทางการทูตโดยส่วนใหญ่ยังคงดำเนินภายใต้หลักวิชาหลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในอิสลามของสำนักคิดหะนะฟีที่เป็นสำนักคิดหลักของอาณาจรรออตโตมัน โดยรูปแบบมีการผสมผสานกับกฎหมายสุลต่านซึ่งเป็นประเพณีและวัฒนธรรมทางกฎหมายของชาวเติร์กที่สืบทอดกันมายาวนาน โดยการผสมผสานระหว่างสองกฎหมายดังกล่าวอยู่ภายใต้หลักการที่ไม่ขัดแย้งต่อเจตนารมณ์แห่งอิสลามภายใต้หลักการวิชาที่ว่าอิดุลฟิคุฏฏะฮ์ ภายใต้ทฤษฎี

“العادة المحكمة” (ประเพณีท้องถิ่นที่ไม่ขัดต่อกฎหมายนั้นถือเป็นข้อบังคับชั่วคราว 2) ในยุคปลายรูปแบบการปฏิบัติทางการทูตในยุคปลายของอาณาจักรออตโตมันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิงด้วยสาเหตุอิทธิพลของชาวตะวันตกที่เข้ามามีบทบาทในอาณาจักรออตโตมันภายหลังจากยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16-17 อาณาจักรออตโตมันเริ่มผสมผสานระหว่างกฎหมายระหว่างประเทศสากลกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในอิสลามเพื่อลดแรงกดดันจากดินแดนต่าง ๆ ในยุโรปที่มีอาณาเขตติดต่อกันและเริ่มเปิดฉากทำสงครามกับอาณาจักรออตโตมัน จนอาณาจักรล่มสลายลงใน ค.ศ. 1923

ภายหลังจากการปฏิรูปตันซีมาตของอาณาจักรออตโตมันในปี ค.ศ. 1839 ท่ามกลางความกดดันจากอิทธิพลทางความคิดของมหาอำนาจชาติยุโรปส่งผลให้การใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในอิสลามเริ่มมีข้อจำกัดและค่อย ๆ หายไปจากแนวทางการทูตของออตโตมัน ในปี ค.ศ. 1856 ภายหลังจากการลงนามในสนธิสัญญาปารีสถึงเป็นจุดสิ้นสุดของการบังคับใช้กฎหมายชารีอะห์ในอาณาจักรออตโตมันโดยยกเลิกการใช้ลิยรอย่างเป็นทางการ เปลี่ยนมาใช้กฎหมายระหว่างประเทศสากลเพื่อจะขอเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชาติยุโรป

การยกเลิกใช้ลิยรส่งผลอย่างมากกับออตโตมันในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เนื่องจากออตโตมันสูญเสียอัตลักษณ์เดิมของตนในฐานะมหาอำนาจจากโลกมุสลิม ต้องเริ่มต้นใหม่กับการใช้กฎหมายของชาวยุโรปที่ได้นำหน้าพวกเขาไปหลายก้าว ออตโตมันล้มเหลวในการใช้กฎหมายระหว่างประเทศสากลในการดำเนินกิจการระหว่างประเทศ บวกกับการตัดสินใจผิดพลาดในการร่วมมือกับเยอรมันและฝั่งมหาอำนาจช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 ที่ออตโตมันเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ให้กับฝ่ายสัมพันธมิตร ส่งผลให้อาณาจักรออตโตมันล่มสลายในปี ค.ศ. 1923 อันเป็นจุดสิ้นสุดของอาณาจักรอิสลาม ดินแดนต่าง ๆ ของออตโตมันถูกแบ่งออกเป็นประเทศภายใต้การปกครองของยุโรป ระบบบอลิฟะฮ์ได้ถูกเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบสาธารณรัฐภายใต้ผู้นำใหม่ มุสตาฟา เคมาล อะตาเติร์ก ออตโตมันถูกเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นที่รู้จักในนามสาธารณรัฐตุรกี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1.1 บรรดานักการทูต ผู้นำชุมชน นักการศาสนา และนักปกครองควรนำคุณลักษณะเด่นของรูปแบบการปฏิบัติทางการทูตด้วยสันติภาพและสงครามในอาณาจักรออตโตมันที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทูตร่วมสมัยมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสันติภาพในการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนมุสลิมกับต่างศาสนิก

1.2 คอ.บต. กระทรวงการต่างประเทศ และคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทยควรนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วยสันติภาพและสงครามมานำเสนอ และจัดอบรมเพื่อให้นักการทูตที่ได้รับการฝึกเดินทางไปยังประเทศมุสลิม เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นก่อนที่จะเดินทางไปปฏิบัติภารกิจ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบในแต่ละประเด็นว่าด้วยหลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสันติภาพและสงครามในมุมมองของแต่ละสำนักคิดทางนิติศาสตร์อิสลาม เพื่อให้ได้ข้อมูลและข้อชี้ขาดที่เหมาะสมในแต่ละชุมชนที่ยึดต่างกัน

2.2 ควรมีการศึกษาถึงเครื่องมือทางการทูตที่มีกล่าวในอัลกุรอานและฮิสสุนนะฮ์ว่ามีเครื่องมือใดที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทูตร่วมสมัยได้บ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในทุกองคาพยพ

เอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิงฉบับภาษาไทย

เมาลานา ชัยยิด อบุล อะลา เมาดูดี. (2003). *ศัพท์มูลกุรอาน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสืออิสลาม.

เอกสารอ้างอิงฉบับภาษาต่างประเทศ

Ahmed Abou-El-Wafa. (2009). *The Right to Asylum between Islamic Shari'ah and International Refugee Law A Comparative Study*. Riyadh: Naif Arab University for Security Sciences.

al-Imam Muhammad Abu Zahra. (1995). *al-Alaqa al-Dawliyat fi'l Islam*. Cairo: Dar al-Fiqri al-arabiy.

Benton, L. (2001). *Law and Colonial Cultures: Legal Regimes in World History 1400-1900*. London: Cambridge University Press.

Bulent Ari. (2004). *Early Ottoman Diplomacy: Ad Hoc Period in Ottoman Diplomacy Conventional or Unconventional (Studies in Diplomacy)*. New York: Palgrave Macmillan.

Cleveland, W. L., & Bunton, M. (2009). *A History of the Modern Middle East*. N/A: Westview Press.

Ibn Anas, Malik. (1994). *Al-Mudawwanah al-Kubra*. Beirut: Dar al-Kitab al-Ilmiyyah.

Ibn Qudamah Al-Maqdisi. (2016). *Umdah al-Fiqh Fi'l Madhab Al-Hanbali*. N/A: Maktaba al-Himmah.

Muhammad Hamidullah. (1945). *Muslim Conduct of State*. Deccan: Osmania University.

Munir, M. (2007). Islamic International Law. *An Introduction SSRN Electronic Journal*, 5(2): 1-27.

- Panaite, V. (2019). *Ottoman Law of War and Peace: the Ottoman Empire and its tribute-payers from the north of the Danube*. Boston: Brill.
- Rehman, et. al. (2012). Urwa Bin Zubair "Al-Maghazi": Methodology and Critical Analysis. *ASIAN JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES & HUMANITIES*, 21(7): 80-84.